

УДК: 637.5: 631.1

ЗНАЧЕННЯ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ДЛЯ ПТАХІВНИЦТВА . СУЧАСНИЙ СТАН ВИРОБНИЦТВА М'ЯСА ПТИЦІ В УКРАЇНІ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

І.О. Щетініна, В.І. Д'яченко

Інститут птахівництва УААН

Підвищення рівня продовольчої безпеки держави на основі нарощування виробництва продуктів харчування, поліпшення їх якості та збалансованості за поживними елементами, а також забезпечення захисту інтересів вітчизняного виробника є стратегічним пріоритетом соціального та економічного розвитку України в умовах ринкових перетворень. В розв'язанні харчової проблеми продукти птахівництва, зокрема виробництво пташиного м'яса, за співвідношенням ціни та якості, враховуючи купівельну спроможність населення України, завжди займало провідні позиції. Однак в агропромисловому виробництві України галузь птахівництва залишається проблемною, хоча в той же час стрімко розвивається. Створити сприятливі умови для підвищення ефективності птахівництва в цілому, забезпечити населення високоякісними продуктами харчування, витримати значну конкуренцію на внутрішньому ринку і знайти шляхи виходу на зовнішній ринок - ось перелік далеко не всіх питань, які стоять перед галуззю на сучасному етапі розвитку [1].

В організаційно-технологічному розвитку тваринницьких галузей птахівництво є галуззю, яка найбільшою мірою відповідає умовам застосування інтегрованої моделі “селекція – споживач кінцевої продукції”, спрямованої на тісне поєднання всіх ланок виробничого процесу і забезпечення економічних інтересів учасників спільної діяльності в одержанні високих результатів. Характерними особливостями цієї галузі в порівнянні з іншими галузями тваринництва є обмеження територіальної потреби розміщення виробництва м'яса птиці і яєць, висока біологічна скоростиглість птиці і швидкий відтворювальний цикл, що має надзвичайно велике значення для ритмічного постачання цінної і незамінної свіжої висококалорійної продукції споживачам у великі міста, промислові центри, курортні зони. Особливості утримання птиці при застосуванні сухого комбікорму для годівлі, як основної складової технологічного процесу виробництва продукції птахівництва, сприяють впровадженню комплексно-механізованих і автоматизованих безвідходних технологій в інтегрованих господарських структурах.

Широкі можливості забезпечення високої територіальної концентрації поголів'я із застосуванням сучасних індустріальних методів утримання птиці, інноваційних досягнень сприяють зростанню продуктивності праці в галузі. Птахівництво досить ефективно реагує на розвиток інтенсифікації виробництва, і належить до числа галузей, які мають можливість здійснювати розширене відтворення за рахунок впровадження прогресивних технологій, застосування інновацій і випуску конкурентоспроможної продукції. Тут виробляються цінні,

необхідні для населення м'ясо птиці та яйця, які можуть відповідати світовим стандартам. У розвитку цієї галузі світова економіка в цілому набагато випередила країни, що розвиваються або звільнилися від тоталітарного режиму. В Україні ця галузь потребує прискореного технічного переоснащення, застосування прогресивних технологій. Світова практика доводить, що країни, в яких широко застосовують інноваційні досягнення, знаходяться в авангарді розвитку. Кожна національна інноваційна система несе в собі певну історичну спадщину нації, але інноваційні системи кожної країни не можуть існувати без інтеграційних взаємовідносин зі світовими системами, а також з окремими країнами.

Інноваційні системи мають бути міждержавними з елементами національних особливостей, але інноваційні системи кожної країни не можуть існувати без інтеграційних взаємовідносин зі світовими системами, а також з окремими країнами. Інноваційні напрями підвищення ефективності галузі птахівництва дають змогу поліпшити життєвий рівень населення; зміцнити фінансовий стан підприємств і розширити їх можливості щодо подальшого розвитку інноваційної діяльності, вирішити соціальні проблеми сільських територій, сприяти збереженню й оздоровленню навколишнього природного середовища [2].

Процес вирощування всіх видів птиці включає наступні операції: племінна селекція, підготовка яєць до інкубації, інкубація, вивід молодняку, вирощування молодняку, утримання та годівля птиці, лікування і, нарешті, забій та переробка кінцевого продукту. При цьому необхідно врахувати такі чинники, як біологічні особливості сільськогосподарської птиці технологічного призначення, особливості племінної роботи, технології інкубації, вирощування та утримання м'ясного молодняку. Тобто, технологічний процес, як зазначалося вище – багатоступінчастий, вимагає значних інноваційних вкладень, а також використання новітніх технологій для утримання конкурентноздатності на внутрішньому та світовому ринках.

Основними факторами розвитку галузі, окрім інвестицій, є технічне переоснащення й розширення виробничих потужностей птахівничих підприємств, якісне поліпшення племінних ресурсів, сучасний менеджмент і державна підтримка. Усе це повинно здійснюватися шляхом запровадження спеціальних режимів оподаткування податком на додану вартість та введення фіксованого сільськогосподарського податку, доплатою сільгосппідприємствам за проданих на забій кондиційних курей-бройлерів, частковим фінансуванням програми селекції у птахівництві, здійсненям фінансової підтримки підприємств через механізм здешевлення коротко- і довгострокових кредитів, частковою компенсацією 30 % вартості складної сільськогосподарської техніки вітчизняного виробництва, кліткового обладнання й придбання його за умовами фінансового лізингу.

У свою чергу, це вимагає залучення інноваційних технологій у машинобудівну галузь України для виробництва вітчизняного обладнання

птахівничої галузі. Як зазначають к.е.н., доцент Дацій О.І. та к.е.н. Гудзь О.Є., це приведе до наступних наслідків: інноваційні витрати, враховуючи високу прибутковість птахівницької галузі, дадуть швидку віддачу; виникне можливість залучення в українську економіку іноземного капіталу та інновацій через створення спільних підприємств. Стане можливою розробка й реалізація державних програм розвитку птахівництва й виробництва обладнання для даної галузі, застосування пільгового оподаткування та кредитування; створення сприятливих умов для розвитку сільськогосподарського машинобудування; виробники отримають допомогу з боку держави для розвитку селекції у птахівництві; наукові установи та виробники надаватимуть допомогу у розробці сучасного обладнання і технологічних процесів у цій галузі саме вітчизняним конструкторам.

Протягом останніх років в Україні спостерігається чітка тенденція до збільшення споживання м'яса птиці на душу населення порівняно з аналогічним показником для інших видів м'яса. Зокрема, споживання м'яса птиці на душу населення протягом 2002-2005 років збільшилось з 7,4 кг до 13,7 кг, до 2010 року очікується збільшення споживання м'яса птиці майже вдвічі.

Але й міжнародна торгівля м'ясом птиці набуває дедалі більшого значення, незважаючи на те, що лише 14% виробленої продукції продається на міжнародному ринку. Найбільшими експортерами м'яса птиці є США. На цю країну припадає 46% світового експорту, на Бразилію – 22%, на Китай – 9,1% і на Таїланд – 9%, а серед країн Центральної і Східної Європи на Угорщину припадає 1% експорту.

У країнах ЄС виробництво м'яса характеризується певними особливостями: поголів'я майже всіх видів тварин має тенденцію до скорочення. Виробництво м'яса бройлерів зосереджено в обмеженій кількості країн: Великобританії – 19,1%, Франції – 17,4, Іспанії – 15,2, Італії – 11,2%. За останні роки, внаслідок дотримання вимог Світової організації торгівлі 15 країн ЄС втратили частину ринку м'яса, що сприяло збільшенню доступу інших країн на ринок.

Впродовж останніх чотирьох років в Україні відмічено тенденцію до збільшення поголів'я птиці (в межах 2,5-6,0 %). У 2006 році розвиток галузі птахівництва відбувався швидкими темпами. Так, на кінець 2006 р. в усіх категоріях господарств поголів'я птиці збільшилось на 2,8% проти рівня 2005 р. і становило 166,5 млн. голів. (табл.1)

Таблиця 1- Поголів'я птиці (на кінець періоду), млн. голів

Рік	I квартал	I півріччя	9 місяців	За рік
Усі категорії господарств				
2005 р.	139,9	192,6	195,6	162,0
2006 р.	151,9	198,6	196,5	166,5
2007 р.	155,0	199,1	196,8	169,3
2008 р.	159,7	201,4*		
2007 р до 2006 р.,%	102,0	100,3	100,2	101,7
У тому числі:				
Сільськогосподарські підприємства всіх форм власності				
2005 р.	53,1	57,8	64,5	66,6
2006 р.	70,1	71,1	72,9	72,2
2007 р.	74,3	76,7	80,2	78,6
2008 р.	80,4	82,1*		
2007 р до 2006 р.,%	106,0	107,9	110,0	108,0
Господарства населення				
2005 р.	86,8	134,8	131,1	95,4
2006 р.	80,8	127,5	123,6	94,3
2007 р.	80,7	122,4	116,6	93,1
2008 р.	79,3	119,3*		
2007 р до 2006 р.,%	99,9	96,0	94,3	98,7

*- Прогноз

Це відбулося насамперед за рахунок сільськогосподарських підприємств всіх форм власності, де ріст поголів'я птиці становив 8,4%. У господарствах населення спостерігаємо обернену ситуацію, зокрема, поголів'я птиці скоротилося на 1,2%. Найбільше поголів'я птиці збільшилось в таких областях: Київська (на 14,7%), Івано-Франківська (на 13,1%), Чернівецька (на 12,9%), Рівненська (на 8,9%), Хмельницька (на 9,2%), Рівненська (на 8,9%). В окремих областях відбулося скорочення поголів'я: у Луганській — на 9,6%, Полтавській — на 7,7%, а найбільше у Чернігівській — на 12,3%.

У 2007 році, як і в попередні роки, птахівництво України залишилось в авангарді тваринницької галузі. Чисельність поголів'я птиці всіх видів на початок року в усіх категоріях господарств зростає до 168,3 млн. голів (в основному за рахунок сільськогосподарських підприємств). Поголів'я птиці в господарствах населення зменшилось на 5,7 %, але слід зазначити, що не зважаючи на це, у господарствах населення утримується біля 53% всього поголів'я домашньої птиці.

Поступово збільшується поголів'я батьківських стад м'ясних курей, і на

початок 2008 року воно склало 1870 тис. голів, що майже на 42% більше минулорічного показника. Збільшення чисельності такого поголів'я дало можливість скоротити кількість добових курчат-бройлерів та інкубаційних яєць, які ввозяться із-за кордону. За минулий рік значно збільшилась реалізація птиці на забій переважно за рахунок курчат-бройлерів. Всього реалізовано на забій птиці у живій масі по сільськогосподарських підприємствах 685 тис. тонн, з них бройлерів — 645 тис. т. Приріст до минулого року по м'ясу птиці становить 141,5 тис. т, у т. ч. по м'ясу бройлерів — 135,9 тис. т. Найбільше вироблено м'яса птиці у птахогосподарствах Київської (167,4 тис. т), Дніпропетровської (112,3 тис. т) Черкаської (106,2 тис. т.) областей та АР Крим (85,9 тис. т) [6].

Невелика тривалість періоду вирощування птиці та швидка окупність вкладених ресурсів, а також скорочення пропозиції інших видів м'яса - (яловичини та свинини) сприяли відновленню та створенню великих птахофабрик та птахокомплексів, у результаті чого відбулося збільшення поголів'я птиці всіх видів сільськогосподарських підприємствах.

На кінець I півріччя 2008 р. поголів'я всіх видів прогнозується на рівні 201,4 млн. голів. Зростання поголів'я птиці всіх видів у прогнозованому періоді буде обумовлено збільшенням поголів'я молодняка.

Збільшення обсягів виробництва м'яса птиці зумовлене, насамперед, зростанням попиту з боку населення та підприємств харчової промисловості. Крім того, м'ясо птиці стало заміником для більшості споживачів м'яса інших видів тварин м'яса з огляду на те, що останніми роками відбувається суттєве скорочення пропозиції м'яса великої рогатої худоби та свиней, а відповідно зростають і ціни на них. Крім того, чимало споживачів змінило свої смаки і вподобання відносно того чи іншого м'яса на користь дієтичного м'яса птиці. Сільськогосподарські підприємства всіх форм власності у 2006 р. реалізували на забій птиці (в живій масі) на 25,5% більше проти попереднього року (табл. 2) [5].

У сільськогосподарських підприємств всіх форм власності виробництво м'яса птиці на кінець 2007 р. збільшилось на 7,0% проти показника 2006 р. і становило 623,5 тис. т, а в господарствах населення — на 13,4%. При цьому виробництво птиці в забійній вазі склало, відповідно, 452,7 тис. т і 182,1 тис. т. Прогнозується, що у I півріччі 2008 р. вирощування птиці сільськогосподарськими підприємствами збільшиться на 19,6% проти відповідного періоду 2006 р. і становитиме 381,2 тис. т., а реалізація птиці на забій (в живій вазі) зросте відповідно на 14,2% і становитиме 354,4 тис. т.

Таблиця 2 — Вирощування та реалізація птиці сільськогосподарськими підприємствами України

Період	Вирощування (в живій масі), тис.т	Реалізація на збій (в живій масі), тис.т
2005 рік		
I квартал	98,1	97,2
I півріччя	205,8	191,6
9 місяців	326,0	288,8
За рік	462,9	434,1
2006 рік		
I квартал	128,2	119,8
I півріччя	274,8	259,7
9 місяців	420,4	392,0
За рік	582,6	544,7
2007 рік		
I квартал	159,0	148,6
I півріччя	326,0	310,2
9 місяців	510,4	481,7
За рік	623,5	608,0
2008 рік		
I квартал	168,9	157,6
I півріччя	381,2	354,4

Прогноз наступного розвитку галузі згідно програми асоціації “Союзу птахівників України” при сприянні Міністерства аграрної політики України додає оптимізму. Так виробництво м’яса птиці за 2007-2008 рр. планується збільшити: по всіх категоріям господарств - в 1,16 раз, приріст - в 1,15 раз, господарств населення - в 1,05 раз, виробництва м’яса птиці в усіх категоріях господарств у забійній вазі - в 1,18 раз; виробництво м’яса птиці всіх видів у живій вазі сільськогосподарськими підприємствами всіх форм власності планується збільшити в 1,2 раз. Сума необхідних інвестицій у розвиток промислової інфраструктури виробництва м’яса бройлерів в 2008 р. передбачається в розмірі 1668,8 млн. грн., що на 324,8 млн. грн. менше ніж в 2007 р. Також передбачається створення науково-методичного забезпечення на базі новітніх досягнень у сфері науки й техніки.

Україна завдяки сприятливим агрокліматичним умовам має один з найбільших у світі потенціалів для розвитку агропромислового комплексу (АПК), як у галузі рослинництва та продуктів його переробки, так і у сфері тваринництва та виробництва м’ясопродуктів, та птахівництва. Тож слід

намагатися реалізувати цей природний та людський потенціал. Знайти своє місце в світовому виробництві з залученням наукових досягнень різних напрямів.

Список літератури

1. Гудзь О. Є. Забезпечення сільськогосподарських підприємств фінансовими ресурсами в період змін та стабілізації [Текст] /О. Є. Гудзь //Економіка АПК. – К., 2007. – № 3. – С. 46-53.
2. Дацій О. І. Розвиток інновацій у птахівництві [Текст] / О. І. Дацій, О. О. Кузнецов // Економіка АПК. – 2004. – № 1. – С. – 89-93.
3. Івко І. І. Перспективи ресурсозбереження у птахівництві України [Текст] / І. І. Івко // Птахівництво: Міжвід. темат. наук. зб. / ІІ УААН. - Харків, 2003.-Вип. 53.-С. 407-412.
4. Колесова Л. В птичьем царстве-государстве [Текст]/Л. Колесова // Мясной бизнес.-2008.-№ 4.-С. 26-28
5. Копитець Н. Г. Ринок м'яса птиці [Текст] /Н.Г. Копитець // Мясной бизнес.-2008.- № 4.-С. 100-107
6. Петров Ю. Є. Підсумки роботи галузі птахівництва України у 2007 році [Текст] / Ю. Є. Петров //Сучасне птахівництво. -2008.-№1.-С. 2-4
7. Ярошенко Ф. О. Птахівництво України: стан, проблеми і перспективи розвитку : автореф. Дис... д-ра економ. наук: спец. 08.07.02 / Ф. О. Ярошенко; Національний науковий центр "Інститут аграрної економіки". — К., 2004. — 33 с.